

SODAN VAIKUTUKSET POLIITTISEEN KÄYTTÄYTYMISEEN

Tutkimus II maailmansodan vaikutuksista vasemmistopuolueiden kannatukseen Länsi-Euroopassa

Pertti Timonen

JOHDANTO

1. Tutkimuksen lähtökohta ja tarkoitus

Suursodat ovat muodostuneet historiallisen prosessin virstanpylväiksi. Hyvin monet maailman politiikan tapahtumakalenterit rajataan sotaperiodeittain, ja useimpien (ellei kaikkien) suursotien jälkeen katsotaan »uuden ajan» koittaneen telluksellamme. Sen lisäksi, että sodat tuovat yleensä jonkinlaisen ratkaisun sodan välittömästi aiheuttaneeseen kysymykseen, niillä on myös monia jälkitaivai sivuvaikutuksia, jotka saattavat ajan oloon osoittautua kaikkein tärkeimmiksi. Tällaisia ovat mm. lukuisat sodasta aiheutuvat yhteiskunnalliset ja poliittiset seuraukset. Göran von Bonsdorff puhuu »sodan laskemattomista vaikutuksista».¹ Esimerkkeinä hän mainitsee mm. Venäjän vallankumouksen ensimmäisen maailmansodan jälkiseurauksena sekä kommunismin valtaantääsyn Itä-Euroopassa ja Kiinassa toisen maailmansodan »pesänselvityksessä».²

Tässä tutkimuksessa on tarkoitus syventyä juuri noihin sodan ennalta arvaamattomiin seurauksiin; tutkimuskohdetta kuitenkin voimakkaasti rajaten. Ensinnäkin käsitellään sodan vaikutusta vain poliittiseen käyttäytymiseen ja siitäkin ainoastaan yhtä (tosin tärkeää) osaa, nimittäin äänestyskäyttäytymistä. Toiseksi huomion kohteena ovat lähinnä vain vasemmistopuolueiden kannatuksen muutokset. Kolmanneksi tutkimus keskittyy ainoastaan viimeiseen suursotaan: toiseen maailmansotaan. Ja lopuksi: tarkastelun kohteina ovat vain Länsi-Euroopan valtiot.

Toisin sanoen tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää toisen maailmansodan vaikutuksia äänestyskäyttäytymiseen Länsi-Euroopan valtioissa kohdistamalla huomio erityisesti vasemmistopuolueiden kannatuksen muutoksiin.

2. Tutkimuksen yksityiskohtainen raja

2.1. Valtioiden valinta

Tutkimuksen kohteeksi valittiin Länsi-Eurooppa seuraavista syistä. Ensiksin Länsi-Euroopan valtioissa poliittinen järjestelmä säilyi pääpiirteittäin samanlaisena yli sodan. Tämä mahdollistaa sotaa edeltäneen ja sodan jälkeisen tietoaikaisen vertailun. Toiseksi Länsi-Eurooppa sai kokea toisen maailmansodan vaikutukset erittäin raskaina. Kolmanneksi Länsi-Euroopan valtioiden joukossa on riittävästi variaatiota: on keskusvaltioiden puolella olleita, on liittoutuneita ja on puolueettomina pysyneitä. Lisäksi on niin miehitettyksi joutuneita kuin miehittämättömiäkin valtioita.

Aivan kaikkia Länsi-Euroopankaan valtioita ei otettu mukaan. Toiset hylättiin pienuutensa takia (esim. Monaco), toiset siksi, ettei niissä ns. länsimainen demokratia toimi edes välttävästi (esim. Espanja). Näin ollen valituiksi tulivat seuraavat 14 valtiota:

1. Belgia
2. Englanti
3. Hollanti
4. Irlanti
5. Islanti
6. Italia
7. Itävalta
8. Norja
9. Ranska
10. Ruotsi
11. Saksa (Saksan liittotasavalta)
12. Suomi
13. Sveitsi
14. Tanska

2.2. Puolueiden valinta

Tämä tutkimus kohdistuu lähinnä vasemmistopuolueisiin ja niiden kannatuksessa toisen maailmansodan vaikutuksesta tapahtuneisiin muutoksiin. Tarkastelussa vasemmisto on jaettu kahteen ryhmään:

1. *Sosialistit* (eli kaikki muut paitsi kommunistit)
2. *Kommunistit*

Puolueita ryhmiteltäessä oikeistoon ja vasemmistoon ei yleensä ole ollut suuria vaikeuksia. Ainoan poikkeuksen on oikeastaan muodostanut Ranska, missä oikeiston ja vasemmiston raja on varsin hämärä. Niinpä Ranskan radiikaaleja voidaan pitää vasemmistolaisina, mutta toisaalta he ovat ei-sosialis-

teja.³ Heidät on tässä tarkastelussa laskettu vasemmistoon ja alaryhmityksessä heidät on »väkivaltaisesti» sijoitettu sosialistien joukkoon.

Vasemmisto valittiin tutkimuksen kohteeksi ensinnäkin siksi, että vasemmiston puoluekartta on säilynyt huomattavasti selväpiirteisempänä kuin oikeiston vastaava. Näin vältyttiin puuttumasta oikeiston heterogeenisiin puolue-ryhmityksiin. Tärkein syy oli kuitenkin se, että haluttiin selvittää toiseen maailmansotaan johtaneen politiikan vastavaikutuksen voimakkuus, ja tällöin vasemmisto on »itseioikeutettu» tutkimuskohde.

Vaikka tässä onkin keskitytty vasemmistopuolueiden kannatukseen ja siinä tapahtuneisiin muutoksiin, niin on muistettava, että vaaleissahan on kysymys nollasummapelistä, ja näin ollen myös oikeiston osuus tulee implisiittisesti käsitellyksi.

3. Pääasiallisimmat lähteet

Vaalitulosten osalta tärkeimmät lähde-tekot ovat olleet seuraavat:

- Rokkan, Stein & Meyriat, Jean (ed.); *International guide to electoral statistics*. Haag 1969.
- Sternberger, Dolf & Vogel, Bernhard (Redaktion von Dieter Nohlen); *Die Wahl der Parlamente und anderer Staatsorgane*. Band I; Europa. Erster und zweiter Halbband. Berlin 1969.
- Urwin, Derek W. (ed.); *Elections in Western Nations, 1945—1968*. Survey Research Centre. Occasional Paper No 4—5. Glasgow 1968.

Hallituskokoonpanoja koskevat tiedot perustuvat puolestaan lähinnä seuraaviin teoksiin:

- *Political Handbook of the World; Parliaments, Parties, and Press 1945—50*.
- *The Statesmen's Yearbook 1939, 1945—50*.

Mikäli tieto on peräisin näistä lähteistä, niin lähdeä ei enää erikseen mainita. Jos se taas on saatu muualta, niin se nootitetaan normaalisti.

I ÄÄNESTYSAKTIVITEETTI JA VASEMMISTON KANNATUS ENNEN II MAAILMANSOTAA

1. Äänestysaktiiviteetti

Poliittisten puolueiden voimasuhteita ja niissä tapahtuvia muutoksia tarkasteltaessa on syytä kiinnittää huomiota myös äänestysaktiiviteettiin, sillä voimasuhdeheilahdukset voivat suurelta osalta selittyä vaaleihin osallistumisessa tapahtuneilla muutoksilla.

Tauluun 1 on koottu tarkastelun kohteena olevien eri valtioiden äänestysprosentit viimeisissä ennen II maailmansotaa pidetyissä vaaleissa. Lisäksi tauluun on merkitty vaalien vuosiluku, koska tulokset ovat varsin eri ajalta. Lopuksi on syytä huomauttaa siitä, että muutamissa maissa vaalit olivat tuolloin »vapaat» vain lainausmerkeissä. Tämän voi olettaa vaikuttaneen ainakin jonkin verran osallistumisinnokkuuteen.

Taulu 1. Äänestysprosentti viimeisissä ennen II maailmansotaa pidetyissä parlamenttivaaleissa eräissä Länsi-Euroopan valtioissa.*

Valtio	Äänestysprosentti	(Sija)	Vuosiluku
1. Belgia	87.7	(5.)	1939
2. Englanti	71.2	(12.)	1935
3. Hollanti	90.9	(1.)	1937
4. Irlanti	75.8	(9.)	1938
5. Islanti	87.9	(4.)	1937
6. Italia	63.8	(14.)	1924
7. Itävalta	89.5	(2.)	1930
8. Norja	83.5	(7.)	1936
9. Ranska	84.4	(6.)	1936
10. Ruotsi	74.5	(10.)	1936
11. Saksa	88.0	(3.)	1933
12. Suomi	66.3	(13.)	1939
13. Sveitsi	72.4	(11.)	1939
14. Tanska	78.7	(8.)	1939
Keskimäärin	79.6		

* Äänestysprosenttiarvot vaihtelevat muutaman prosenttiyksikön verran eri lähteissä. Suurin syy tähän on se, että toisissa lähteissä tilastointiperusteena on käytetty kaikkia annettuja ääniä, toisissa taas vain hyväksytyjä ääniä. Näin ollen eri valtiot eivät ole aivan tarkasti verrattavissa toisiinsa. Sen sijaan yksittäisen valtion osalta on pyritty käyttämään aina samaa tilastointiperustetta, jotta muutoksia voitaisiin vertailla eksaktisti.

Lisäksi on huomattava, että eräissä maissa [Belgia, Hollanti, Italia (sodan jälkeen), Itävalta (osittain) ja Sveitsi (osittain)] on sovellettu äänestysvelvollisuutta, tosin erittäin lievin sanktioin. Tällä lienee osanottoa kohottava vaikutus.

Taulun 1 perusteella voidaan ensinnäkin todeta, että äänestysaktiiviteetti on ollut viimeisissä ennen II maailmansotaa pidetyissä vaaleissa varsin korkea, keskimäärin lähes 80 %. Toiseksi kiintyy huomio Italian ja Suomen alhaisiin arvoihin. Nämä maat ovat olleet ennen II maailmansotaa poliittisen osallistumisen suhteen selviä kehitysmaita. Kolmanneksi on syytä vertailla Italian ja Saksan arvoja toisiinsa. Molemmissa maissa viimeiset vaalit muodostuivat

lopulliseksi syykiseksi kansallissosialistien/fascistien valtaanpääsulle. On merkille pantavaa, että tämä tapahtui näissä valtioissa aivan erilaisella poliittisen osallistumisen tasolla, varsinkin kun otetaan huomioon vielä se, että naisilla ei ollut äänioikeutta Italiassa tuohon aikaan.

2. Vasemmiston kannatus

Vasemmiston kannatuslukemat ennen II maailmansotaa on koottu tauluun 2 sosialistit ja kommunistit erikseen ryhmiteltynä. Tulokset ovat samoilta vuosilta kuin edellä mainitut äänestysprosenttiarvot.

Taulu 2. Vasemmiston prosentuaalinen kannatus (sosialistien ja kommunistien kannatus erikseen ryhmiteltynä) ennen II maailmansotaa eräissä Länsi-Euroopan maissa.

<i>Valtio</i>	<i>Sosialis- tien kan- natus</i>	<i>(Sija- luku)</i>	<i>Kommunis- tien kan- natus</i>	<i>(Sija- luku)</i>	<i>Koko vasem- miston kan- natus</i>	<i>(Sija- luku)</i>
1. Belgia	30.2	(8.)	5.4	(4.)	35.6	(8.)
2. Englanti	38.6	(7.)	0.1	(11.)	38.7	(7.)
3. Hollanti	22.0	(10.)	3.3	(6.)	25.3	(12.)
4. Irlanti	10.0	(14.)	0.0	(12.)	10.0	(14.)
5. Islanti	19.0	(11.)	8.5	(3.)	27.5	(11.)
6. Italia	10.8	(13.)	3.8	(5.)	14.6	(13.)
7. Itävalta	41.1	(5.)	0.0	(12.)	41.1	(5.)
8. Norja	42.9	(2.)	0.3	(10.)	43.2	(4.)
9. Ranska	42.0	(4.)	15.4	(1.)	57.4	(1.)
10. Ruotsi	50.3	(1.)	3.3	(7.)	53.6	(2.)
11. Saksa	18.3	(12.)	12.3	(2.)	30.6	(9.)
12. Suomi	39.8	(6.)	0.0	(12.)	39.8	(6.)
13. Sveitsi	25.9	(9.)	2.6	(8.)	28.5	(10.)
14. Tanska	42.9	(2.)	2.4	(9.)	45.3	(3.)
Keskimäärin	31.0		4.1		35.1	

Taulun 2 mukaan vasemmiston kannatus on ollut ennen toista maailmansotaa keskimäärin noin 35 % eli runsas 1/3 on antanut tukensa tälle ryhmitymälle. Voimakkainta vasemmiston kannatus on ollut Ranskassa ja Pohjois-issa, heikointa taas Irlannissa ja Italiassa. Irlannissa puolueyhdistys on säilynyt »vanhoillisena» näihin päiviin saakka, ja näin ollen työväenpuolueen kannatus on jäänyt varsin alhaiseksi. Italiassa vuoden 1924 vaalit eivät olleet enää normaalit vasemmistonkaan kannatuksen suhteen. Kaksissa edellisissä vaaleissa vasemmisto oli saanut noin yhden kolmanneksen äänistä.

Tarkasteltaessa sosialistien ja kommunistien kannatusta erikseen voidaan todeta, että vasemmiston kannatus ennen toista maailmansotaa koostui melkein yksinomaan sosialistien kannatuksesta. Merkittävämpää tukea kommunistit saivat vain Ranskassa ja Saksassa, mutta näissäkään maissa ei heidän kannatuksensa yltänyt sosialistien tasolle. Tämä selittyy kuitenkin ainakin osittain sillä, että monissa maissa — esimerkiksi Suomessa — kommunistien osallistumista vaaleihin vaikeutettiin ja jopa estettiin. Näin ollen sosialistien saamista äänimäärissä on osa kommunisteilta »olosuhteiden pakosta» tulleita.

3. Äänestysaktiiviteetin ja eri vasemmistoryhmittymien kannatuksen välinen riippuvuus

Edellä olleissa tauluissa on merkitty eri valtioiden sijaluvut kunkin muuttujan suhteen. Seuraavassa on tarkoitus selvittää äänestysprosentin, vasemmiston ja sen osaryhmien kannatuksen keskinäistä riippuvuutta laskemalla näistä sijaluvuista Spearmanin järjestyskorrelaatiokerroin.

Taulu 3. Äänestysprosentin sekä vasemmiston ja sen osaryhmien kannatuksen väliset korrelaatiot (R_s) eräissä Länsi-Euroopan valtioissa viimeisissä ennen II maailmansotaa pidetyissä vaaleissa.

	(1)	(2)	(3)	(4)
(1) Äänestysprosentti	1.00			
(2) Sosialistien kannatus	— .03	1.00		
(3) Kommunistien kannatus	+ .38	— .11	1.00	
(4) Koko vasemmiston kannatus	+ .02	+ .93	— .02	1.00

Taulun 3 tulosten mukaan äänestysaktiiviteetti korreloi huomattavammin vain kommunistien kannatuksen kanssa (+.38). Tämäkään riippuvuus ei ole tilastollisesti merkitsevää luokkaa. Tulos selittyy ainakin osaksi sillä, että siellä, missä ääri vasemmiston osanottoa vaaleihin vaikeutettiin tai se estettiin, tämän suunnan kannattajat pidättäytyivät kokonaan äänestämästä tai äänestivät sitten osaksi muita vasemmistopuolueita, mikä näkyy sosialistien ja kommunistien kannatuksen välisenä lievänä negatiivisena korrelaationa (— .11). Korrelaation negatiivisuus kielii myös eri vasemmistoryhmittymien keskinäisestä kilpailusta.

Vasemmiston eri osaryhmien korrelaatioihin koko vasemmiston kannatuksen kanssa sisältyy paljon teknistä korrelaatiota, joten niihin ei kannata kiinnittää paljon huomiota. Sosialistien kannatuksen ja koko vasemmiston kannatuksen välinen suuri riippuvuus (+.93) kertoo erittäin selvästi vain sen, kuinka hallitsevassa asemassa sosialistit olivat ennen toista maailmansotaa vasemmiston sisällä Länsi-Euroopassa.

II ÄÄNESTYSAKTIVITEETIN JA VASEMMISTON KANNATUKSEN MUUTTUMINEN TOISEN MAAILMANSODAN AIKANA

1. Äänestysaktiiviteetin kehitys

Äänestysaktiiviteetissa II maailmansodan aikana tapahtuneet muutokset on kirjattu tauluun 4 ja kuvioon 1. Lisäksi tauluun 4 on merkitty vaalien välinen kausi, koska se on ollut eri maissa varsin eripituinen. Sijaluvut ovat määrättyneet äänestysaktiiviteetin *kohoamisen* perusteella.

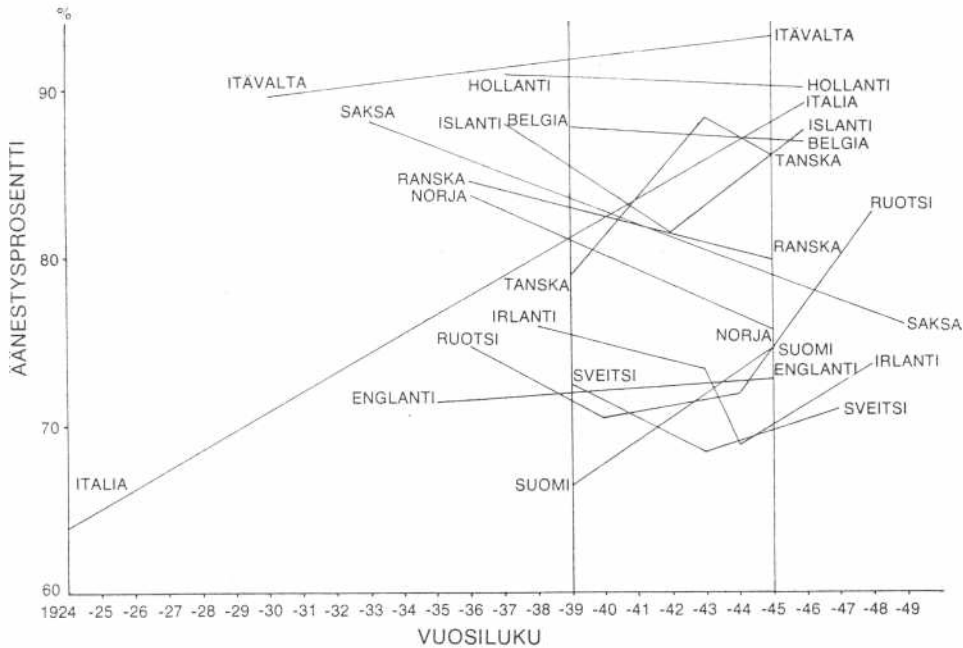
Taulu 4. Äänestysprosentin muutos II maailmansodan aikana eräissä Länsi-Euroopan valtioissa (prosenttiyksikköinä).

Valtio	Äänestysprosentinmuutos	Sijaluku	Vaalien välinen kausi
1. Belgia	— 0.9	(9.)	1939—46 = 7 v.
2. Englanti	+ 1.5	(6.)	1935—45 = 10
3. Hollanti	— 0.7	(8.)	1937—46 = 9
4. Irlanti	— 2.3	(11.)	1938—48 = 10*
5. Islanti	— 0.5	(7.)	1937—46 = 9*
6. Italia	+ 25.3	(1.)	1924—46 = 22
7. Itävalta	+ 3.8	(5.)	1930—45 = 15
8. Norja	— 7.8	(13.)	1936—45 = 9
9. Ranska	— 4.6	(12.)	1936—45 = 9
10. Ruotsi	+ 8.2	(2.)	1936—48 = 12*
11. Saksa	— 12.0	(14.)	1933—49 = 16**
12. Suomi	+ 8.1	(3.)	1939—45 = 6
13. Sveitsi	— 1.4	(10.)	1939—47 = 8*
14. Tanska	+ 7.3	(4.)	1939—45 = 6*
Keskimäärin	+ 1.7 (6.0)		10.6 v.

* Näissä valtioissa vaaleja järjestettiin myös II maailmansodan aikana (ks. kuvio 1), mutta niidenkin osalta on laskuissa otettu huomioon vain sotaa edeltäneet ja sodan jälkeiset vaalit, jotta maailmansodan kokonaisvaikutus tulisi esiin.

** Saksan osalta tulosten vertailu on maan jakautumisen takia vaikeaa. Tässä kuten myöhemmissäkin tauluissa on Saksan Liittotasavallan tuloksia verrattu koko sotaa edeltäneen Saksan tuloksiin, vaikka vertailu tulisi oikeastaan tehdä vain sen osan tuloksiin, mikä jäi liittotasavallan puolelle. Tietojen puutteen takia ei näin kuitenkaan ole voitu tehdä.

Taulun 4 ja kuvion 1 perusteella on eri maiden äänestysprosentin muutoksissa vaikea nähdä mitään yhtenäistä linjaa. Kahdeksassa maassa äänestysprosentti laski, kuudessa puolestaan kohosi. Keskimäärin muutos oli 6 prosenttiyksikköä, mikä on melko paljon, mutta arvoon vaikuttavat voimakkaasti muu-

tamat huippulukemat. Vaikka äänestysprosentti laski useammassa maassa kuin kohosi, niin kohoamistapaukset olivat sen verran voimakkaampia, että keskimäärin äänestysprosentti oli II maailmansodan jälkeen 1.7 prosenttiyksikköä korkeampi kuin ennen sotaa.

Äänestysaktiiviteetin muutoksen riippuvuutta eri tekijöistä tarkastellaan tuonnempana perusteellisemmin, joten tässä riittääköön vain muutama hajapointi taulusta 4 ja kuviosta 1. Ensinnäkin äänestysprosentti kohosi kaikkein voimakkaimmin Italiassa (25.3 prosenttiyksikköä), joka ponnahti samalla alhaisimmalta vaaleihin osallistumisen tasolta Länsi-Euroopan kolmen vilkkaimmin äänestävän kansankunnan joukkoon. Yli 20 vuotta kestäneen vaalittoman kauden kuluessa oli ehtinyt tapahtua erittäin suuri muutos poliittisessä käyttäytymisessä. Äänestysprosentin voimakas kohoaminen on sitäkin merkittävämpää sen tähden, että naiset saivat äänestää Italiassa ensimmäisen kerran vasta sodan jälkeen, ja naisten mukaan tulo vaaliurnille ei yleensä osallistumisprosenttia kohota, vaan on sitä omiaan laskemaan.⁴

Italiassa äänestysprosentti siis kohosi eniten, mutta akselin toisessa päässä eli Saksassa se puolestaan laski eniten (12 prosenttiyksikköä). Reaktio oli siis täysin päinvastainen kuin Italiassa. Voisi olettaa, että (länsi-) saksalaisilla on ollut toisen maailmansodan jälkeen keskimääräistäkin enemmän orientoitumisvaikeuksia. Kolmannen valtakunnan politiikka oli johtanut täydelliseen umpikujaan, mutta toisaalta valtion jakautuminen kahtia ja tätä kautta syn-

tynyt epäluulo Neuvostoliiton politiikkaa kohtaan herättivät epävarmuutta myös suhtautumisessa vasemmistopuolueisiin. Näin syntyneessä ristipainetilanteessa äänestäjät ovat todennäköisesti varsin mielellään jättäneet ottamatta ollenkaan kantaa ja jääneet vaalihuoneistojen ulkopuolelle.

Lopuksi kannattanee kiinnittää huomiota niihin valtioihin (Irlanti, Islanti, Ruotsi, Sveitsi ja Tanska), joissa vaaleja pidettiin myös II maailmansodan aikana. Näissä sodanaikaisissa vaaleissa äänestysprosentti oli yleensä alhaisempi kuin sotaa edeltäneissä vaaleissa, mutta kohosi jälleen sodan päätyttyä. Poikkeuksen muodostaa Tanska, missä kehitys oli täysin päinvastainen.

2. Vasemmiston kannatuksen kehitys

Vasemmiston kannatuksen kehitystä II maailmansodan aikana on tarkasteltu taulussa 5 ja kuviossa 2. Taulussa 5 vasemmiston kannatuksen muutokset on eritelty sosialistien ja kommunistien kesken, mutta sen sijaan kuviossa 2 on otettu huomioon vain koko vasemmiston kannatus, sillä muutoin kuviosta olisi tullut liian sekava.

Taulu 5. Vasemmiston kannatuksen muutos (sosialistien ja kommunistien kannatuksen muutos erikseen ryhmiteltynä) II maailmansodan aikana eräissä Länsi-Euroopan maissa (prosenttiyksikköinä).

Valtio	Sosialistien kannatuksen muutos		Kommunistien kannatuksen muutos		Koko vasemmiston kannatuksen muutos	
	Sijaluku	Sijaluku	Sijaluku	Sijaluku	Sijaluku	Sijaluku
1. Belgia	+ 1.4	(6.)	+ 7.3	(7.)	+ 8.7	(8.)
2. Englanti	+ 9.2	(3.)	+ 0.3	(12.)	+ 9.5	(5.)
3. Hollanti	+ 6.3	(4.)	+ 7.3	(7.)	+ 13.6	(2.)
4. Irlanti	+ 1.3	(7.)	± 0.0	(13.)	+ 1.3	(12.)
5. Islanti	— 1.2	(9.)	+ 11.0	(4.)	+ 9.8	(3.)
6. Italia	+ 9.9	(2.)	+ 15.1	(2.)	+ 25.0	(1.)
7. Itävalta	+ 3.5	(5.)	+ 5.4	(9.)	+ 8.9	(6.)
8. Norja	— 1.9	(10.)	+ 11.6	(3.)	+ 9.7	(4.)
9. Ranska	— 7.1	(12.)	+ 10.7	(5.)	+ 3.6	(10.)
10. Ruotsi	— 4.2	(11.)	+ 3.0	(10.)	— 1.2	(14.)
11. Saksa	+ 10.9	(1.)	— 6.6	(14.)	+ 4.3	(9.)
12. Suomi	— 14.7	(14.)	+ 23.5	(1.)	+ 8.8	(7.)
13. Sveitsi	+ 0.3	(8.)	+ 2.5	(11.)	+ 2.8	(11.)
14. Tanska	— 10.1	(13.)	+ 10.1	(6.)	± 0.0	(13.)
Keskimäärin	+ 0.3 (5.9)		+ 7.2 (8.2)		+ 7.5 (7.6)	

köä), Italiassa (9.9 prosenttiyksikköä) ja Englannissa (9.2 prosenttiyksikköä) ja heikkeni Suomessa (14.7 prosenttiyksikköä) ja Tanskassa (10.1 prosenttiyksikköä).

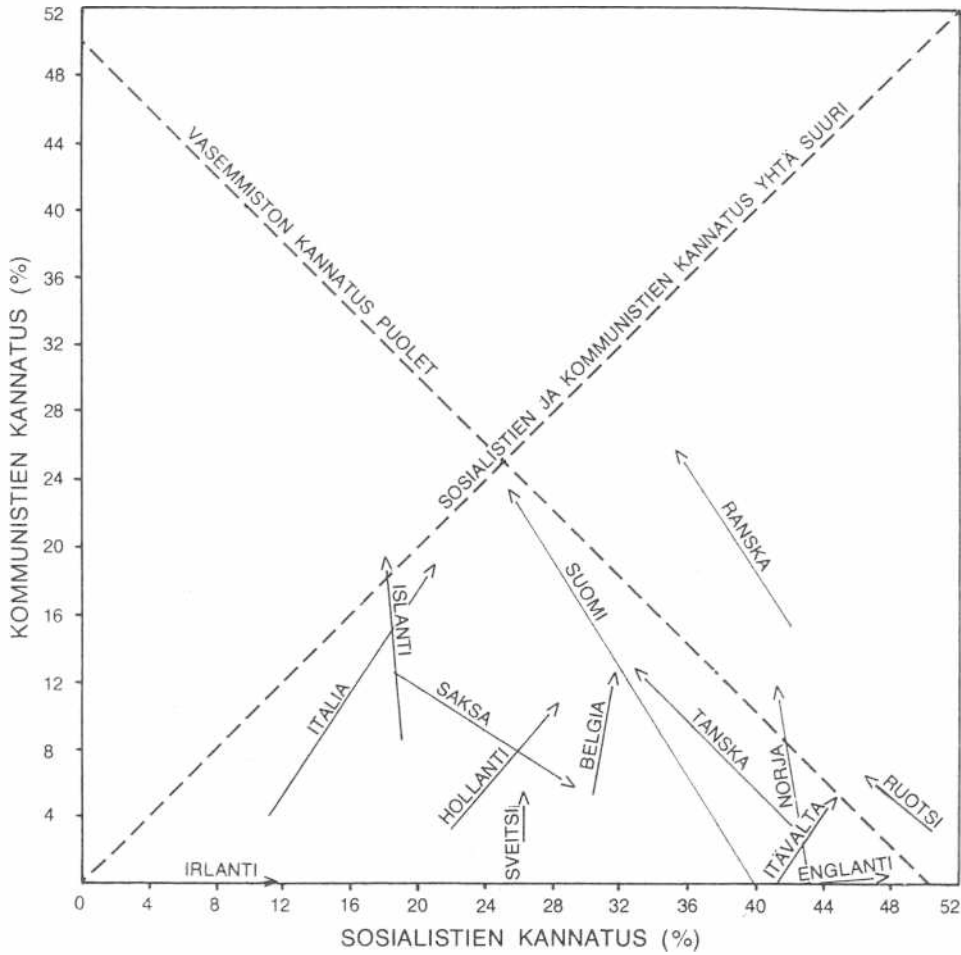
Kun valtiot taulukoidaan ristiin vasemmiston eri ryhmien kannatuksessa tapahtuneiden muutosten mukaan, saadaan seuraava nelikenttä:

		SOSIALISTIEN KANNATUS		
		Lisääntyi	Väheni	
KOMMUNISTIEKANNATUS	Lisääntyi	Belgia Englanti Hollanti (Irlanti) Italia Itävalta Sveitsi	Islanti Norja Ranska Ruotsi Suomi Tanska	6 13
	7			
Väheni	Saksa	---		
		1	0	1
		8	6	14

Nelikentän perusteella voidaan todeta, että tarkastelun kohteena olevien valtioiden joukossa ei ole yhtään sellaista, missä jomman kumman vasemmistoryhmittymän kannatus ei olisi lisääntynyt. Sosialistien kannatus lisääntyi kahdeksassa ja väheni kuudessa valtiossa. Kommunistien kannatus puolestaan taantui vain Saksassa. Muutosten välisiä suhteita tarkastellaan perusteellisemmin myöhemmin, mutta todettakoon jo tässä, että vasemmiston eri ryhmittymien kannatuksen muutoksen välinen korrelaatio on -0.46 , mikä on tilastollisesti melkein merkitsevää luokkaa ($p < .05$).

Vasemmiston kokonaiskannatus siis lisääntyi lähes poikkeuksetta, mutta vasemmiston sisällä eri ryhmittymien kannatuskehitys oli eri maissa hyvin erilainen. Tätä ilmiötä pyritään seuraavassa kartoittamaan tarkemmin eli yritetään selvittää vasemmiston kannatuksen kokonaiskentässä tapahtuneiden muutosten suuruudet valtioittain.

Kuviossa 3 on kunkin valtion II maailmansotaa edeltävä ja sen jälkeinen sijaintipiste vasemmiston eri ryhmien kannatusta mittaavassa koordinaattisysteemissä yhdistetty toisiinsa. Kuten kuviossa näkyy, näin syntyneet vektorit

ovat sekä erisuuntaisia että eripituisia. Vektorien »suuntaa» tarkasteltiin jo edellä, kun oli puhetta vasemmiston eri ryhmittymien kannatuksessa tapahtuneista muutoksista, ja siihen palataan vielä tuonnetpana, joten seuraavassa kiinnitetään huomiota vektorien pituuteen eli vasemmiston kannatuskentässä tapahtuneiden muutosten suuruuteen.

Vektorien pituus saadaan lasketuksi seuraavasta kaavasta:

$$\sqrt{S_m^2 + K_m^2}$$

- S_m = Sosialistien kannatuksessa tapahtunut muutos
- K_m = Kommunistien kannatuksessa tapahtunut muutos

Näin tulee eri valtioille seuraavat arvot:

1. Belgia	7.6	(10.)
2. Englanti	9.2	(9.)
3. Hollanti	9.6	(8.)
4. Irlanti	1.3	(14.)
5. Islanti	11.1	(7.)
6. Italia	18.1	(2.)
7. Itävalta	6.4	(11.)
8. Norja	11.8	(6.)
9. Ranska	12.8	(4.)
10. Ruotsi	5.2	(12.)
11. Saksa	12.7	(5.)
12. Suomi	25.6	(1.)
13. Sveitsi	2.5	(13.)
14. Tanska	14.3	(3.)
Keskimäärin	10.6	

Asetelman mukaan suurimmat muutokset vasemmiston kannatuskentässä tapahtuivat Suomessa ja Italiassa. Siis vaikka vasemmiston kannatuksen kasvu Suomessa oli vain keskimääräistä tasoa, niin vasemmiston kannatuskentässä sattuneet kokonaismuutokset olivat Suomessa suurimpia. Pienimmillä muutoksilla selviytyivät puolestaan Irlanti ja Sveitsi, joissa vasemmiston kannatuksen kasvukin oli vähäistä.

3. Äänestysaktiiviteetissa ja vasemmiston kannatuksessa tapahtuneiden muutosten keskinäinen riippuvuus sekä yhteydet sotaa edeltäneeseen tilanteeseen

Seuraavassa pyritään tarkastelemaan millainen on äänestysaktiiviteetissa ja vasemmiston eri osaryhmien kannatuksessa tapahtuneiden muutosten keskinäinen riippuvuus. Sen lisäksi yritetään selvittää, kuinka ennen sotaa vallinnut taso on vaikuttanut muutosten suuntaan ja suuruuteen.

Taulun 6 mukaan äänestysaktiiviteetti on kohonnut lähinnä siellä, missä se aikaisemmin on ollut alhainen, ja laskenut taas korkean äänestysprosentin omanneissa maissa. Korrelaatio (—0.46) on melkein merkitsevää luokkaa ($p < .05$). Tulos on luonnollinen: nousua on tapahtunut siellä, missä siihen on ollut mahdollisuuksia. Mitä taas äänestysaktiiviteetin muutoksen riippuvuuteen vasemmiston eri ryhmien sotaa edeltäneestä kannatuksesta tulee, niin voidaan todeta, että äänestysaktiiviteetti on kohonnut eniten niissä maissa, missä kom-

Taulu 6. Toista maailmansotaa edeltäneen äänestysaktiiviteetin ja vasemmiston kannatuksen sekä niissä sodan aikana tapahtuneiden muutosten väliset korrelaatiot (R_s) eräissä Länsi-Euroopan valtioissa.

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
(1) Äänestysprosentti	1.00							
(2) Sosialistien kannatus	-.03	1.00						
(3) Kommunistien kannatus	+.38	-.11	1.00					
(4) Koko vasemmiston kannatus	+.02	+.93	-.02	1.00				
(5) Äänestysprosentin muutos	-.46	+.22	-.33	+.10	1.00			
(6) Sosialistien kannatuksen muutos	+.21	-.68	+.21	-.64	-.14	1.00		
(7) Kommunistien kannatuksen muutos	-.20	+.23	+.06	+.19	+.36	-.46	1.00	
(8) Koko vasemmiston kannatuksen muutos	+.14	-.23	+.12	-.42	+.10	+.46	+.45	1.00

munistien kannatus ennen sotaa on ollut alhaisin. Sen sijaan sosialistien sotaa edeltäneen kannatuksen ja äänestysprosentin muutoksen välillä on päinvastoin lievä positiivinen korrelaatio. Korrelaatioiden arvot eivät kuitenkaan yllä merkitsevälle tasolle.

Myös sosialistien kannatus näyttää lisääntyneen eniten siellä, missä se ennen on ollut alhainen, ja vähentyneen siellä, missä se on ollut korkea. Riippuvuus (-0.68) on merkitsevää tasoa ($p < .01$). Sosialistien kannatuksen muutoksen korrelaatiot sotaa edeltäneen äänestysaktiiviteetin ja kommunistien kannatuksen kanssa ovat positiivisia ($+0.21$), mutta eivät merkitseviä.

Kommunistien kannatuksen muutos ei näytä selvästi riippuvan sotaa edeltäneestä tilanteesta. Äänestysprosentin kanssa korrelaatio on lievästi negatiivinen (-0.20) ja sosialistien kannatuksen kanssa lievästi positiivinen ($+0.23$). Vaikuttaa siis siltä, että kommunistien kannatus lisääntyi voimakkaimmin sellaisissa valtioissa, joissa ennen sotaa äänestysprosentti oli alhainen, mutta sosialistien kannatus keskimääräistä suurempaa.

Koko vasemmiston kannatuksen muutoksen korrelaatioissa näkyy eri ryhmien yhteisvaikutus, joten niihin ei kannata kiinnittää kovin paljon huomiota. Todettakoon vain, että vasemmiston kannatus kokonaisuudessaan kohosi eniten lähinnä siellä, missä se aikaisemmin oli ollut vähäisintä.

Tarkasteltaessa äänestysaktiiviteetin ja vasemmiston eri ryhmien kannatuksen muutosten välisiä riippuvuuksia voidaan havaita, että äänestysaktiiviteetin muutos korreloi negatiivisesti (-0.14) sosialistien kannatuksen muutoksen

kanssa, mutta positiivisesti (+.36) kommunistien kannatuksen muutoksen kanssa. Kertoimet eivät yllä merkitsevälle tasolle, mutta suuntaa-antavina niitä voitaneen pitää.

Sosialistien kannatuksen muutoksen ja kommunistien kannatuksen muutoksen välillä on melkein merkitsevää tasoa oleva negatiivinen korrelaatio (−.46, $p < 0.5$). Toisin sanoen vasemmiston eri ryhmien kannatuksen muutokset eivät tapahtuneet tasatahtia, vaan painottuivat eri maissa eri tavalla.

4. Valtion aseman vaikutus äänestysaktiiviteetin ja vasemmiston kannatuksen muutoksiin

Kun edellä on tarkasteltu äänestysaktiiviteetissa ja vasemmiston kannatuksessa II maailmansodan aikana tapahtuneita muutoksia, ei ole ollenkaan otettu huomioon sitä, että myös Länsi-Euroopassa eri valtioiden asema oli sodan suhteen hyvin erilainen. Seuraavassa tähän seikkaan kiinnitetään huomiota, sillä siinä tarkastellaan sodan eri osapuolia — keskusvaltioita ja liittoutuneita — erikseen. Omaksi ryhmäkseen on vielä erotettu puolueettomat valtiot. Lisäksi on otettu huomioon se, joutuiko valtio vihollisen miehittämäksi vai ei.

Taulun 7 peruslähdekohtana on ollut se oletamus, että mitä perusteellisemmin valtio joutui toisen maailmansodan tuhot kokemaan ja mitä voimakkaimmin taistelemaan olemassaolostaan, sitä suurempi oli vastareaktio, ja että reaktio kohdistui koko oikeistoon, jonka katsottiin olevan vastuussa fascismin noususta ja sodasta, pitipä tämä sitten tarkasti ottaen paikkaansa tai ei.⁵

Tarkasteltaessa taulun 7 tuloksia voidaan havaita, että äänestysprosentti kohosi melko voimakkaasti keskusvaltioissa. Jos Saksa, jonka ongelmallisesta tilanteesta on edellä ollut jo puhetta, jätetään laskuista pois, nousu korostuu entisestään. Sen sijaan liittoutuneiden osalta tapahtui keskimäärin hienoista laskua, ja puolueettomissa valtioissa kehitys oli epäyhtenäinen. Koko vasemmiston kannatuksen suhteen hypoteesi todentuu kohtalaisesti. Muutokset ovat suurimpia keskusvaltioissa, joiden politiikka kärsi sodassa täydellisen vararikon. Myös liittoutuneissa valtioissa muutos on huomattava, tosin miehiteytyissä keskimäärin pienempi kuin miehittämättömissä, mikä on vastoin oletusta. Ero ei ole kuitenkaan suuri. Sen sijaan puolueettomissa valtioissa, jotka selvisivät sodasta vähimmin vaurioin, vasemmiston kannatuksessa ei tapahtunut juuri mitään muutoksia.

Sama suuntaus on todettavissa myös vasemmiston eri osaryhmien kannatuksen muutoksissa: keskusvaltioissa lisäsivät keskimäärin molemmat vasemmistoryhmät kannatustaan, liittoutuneissa siihen pystyivät enää kommunistit, ja puolueettomissa ei muutoksia syntynyt.

Yksittäisistä maista herättää huomiota — Suomen ohella — erityisesti Islanti. Islantihan olisi voitu aivan hyvin lukea myös puolueettomiin valtioihin, mutta

Taulu 7. Valtion aseman vaikutus äänestysaktiiviteetin ja vasemmiston kannatuksen muutoksiin II maailmansodan aikana (prosenttiyksikköinä).

Valtiot	Äänestys- prosentin muutos	Sosialistien kannatuk- sen muutos	Kommunis- tien kan- natuksen muutos	Koko vasem- miston kann- atuksen muutos
A. KESKUS- VALTIOT				
<i>Miehitetyt:</i>				
Italia	+ 25.3	+ 9.9	+ 15.1	+ 25.0
Itävalta	+ 3.8	+ 3.5	+ 5.4	+ 8.9
Saksa	- 12.0	+ 10.9	- 6.6	+ 4.3
\bar{x}	+ 4.3	+ 8.1	+ 4.6	+ 12.7
<i>Miehitämättömät:</i>				
Suomi	+ 8.1	- 14.7	+ 23.5	+ 8.8
\bar{x} (kaikki keskus- valtiot)	+ 6.3	+ 2.4	+ 9.4	+ 11.8
B. LIITTOU- TU- NEET				
<i>Miehitetyt:</i>				
Belgia	- 0.9	+ 1.4	+ 7.3	+ 8.7
Hollanti	- 0.7	+ 6.3	+ 7.3	+ 13.6
Norja	- 7.8	- 1.9	+ 11.6	+ 9.7
Ranska	- 4.6	- 7.1	+ 10.7	+ 3.6
Tanska	+ 7.3	- 10.1	+ 10.1	± 0.0
\bar{x}	- 1.3	- 2.3	+ 9.4	+ 7.1
<i>Miehitämättömät:</i>				
Englanti	+ 1.5	+ 9.2	+ 0.3	+ 9.5
Islanti	- 0.5	- 1.2	+ 11.0	+ 9.8
\bar{x}	+ 0.5	+ 4.0	+ 5.7	+ 9.7
\bar{x} (kaikki liittou- tuneet)	- 0.8	- 0.5	+ 8.4	+ 7.8
C. PUOLUEET- TOMAT				
Irlanti	- 2.3	+ 1.3	± 0.0	+ 1.3
Ruotsi	+ 8.2	- 4.2	+ 3.0	- 1.2
Sveitsi	- 1.4	+ 0.3	+ 2.5	+ 2.8
\bar{x} (kaikki puo- lueettomat)	+ 1.5	- 0.9	+ 1.8	+ 0.9
(kaikki keski- määrin	+ 1.7	+ 0.3	+ 7.2	+ 7.5

koska sinne sodan aikana tuli liittoutuneiden joukkoja, niin se on laskettu kuuluvaksi tähän ryhmään. Joka tapauksessa Islanti reagoi sotaan hyvin samalla tavalla kuin keskusvaltioiden miehittämiksi joutuneet valtiot!

Yhteenvetona taulun 7 tuloksista voidaan todeta, että vastareaktio oli suurin niissä valtioissa, joiden syyksi toinen maailmansota on laskettu, tai jotka joutuivat kokemaan sen kaikkein raskaimmin. Muutokset olivat kuitenkin hyvin samansuuntaisia sekä voittajien että häviäjien puolella olleissa valtioissa, joten tällä seikalla näyttää olleen yllättävän vähän vaikutusta nyt tutkimuksen kohteena olevaan ilmiöön. Keskusvaltioiden reaktiomalli oli: enemmän poliittista aktiviteettia, enemmän ääniä molemmille vasemmistoryhmille, kun taas liittoutuneiden reaktiomalli oli: enemmän ääniä kommunisteille.

III POLIITTINEN TILANNE II MAAILMANSODAN JÄLKEEN

1. Äänestysaktiiviteetti ja vasemmiston kannatus

Edellä on jo käsitelty äänestysaktiiviteettia ja vasemmiston kannatusta ennen toista maailmansotaa sekä niissä sodan aikana tapahtuneita muutoksia. Näin ollen johdonmukaista on, että tilannetta tarkastellaan myös maailmansodan jälkeen.

Taulu 8. Äänestysaktiiviteetti ja vasemmiston kannatus (sosialistien ja kommunistien kannatus erikseen ryhmiteltynä) II maailmansodan jälkeen eräissä Länsi-Euroopan maissa.

Valtio	Äänestys- prosentti	(Sija- luku)	Sosialis- tien kan- natus	(Sija- luku)	Kommunis- tien kan- natus	(Sija- luku)	Koko vasem- miston kannatus	(Sija- luku)
1. Belgia	86.8 %	(5.)	31.6 %	(7.)	12.7 %	(5.)	44.3 %	(8.)
2. Englanti	72.7	(13.)	47.8	(1.)	0.4	(13.)	48.2	(6.)
3. Hollanti	90.2	(2.)	28.3	(9.)	10.6	(8.)	38.9	(10.)
4. Irlanti	73.5	(12.)	11.3	(14.)	0.0	(14.)	11.3	(14.)
5. Islanti	87.4	(4.)	17.8	(13.)	19.5	(3.)	37.3	(11.)
6. Italia	89.1	(3.)	20.7	(12.)	18.9	(4.)	39.6	(9.)
7. Itävalta	93.3	(1.)	44.6	(3.)	5.4	(11.)	50.0	(4.)
8. Norja	75.7	(10.)	41.0	(4.)	11.9	(7.)	52.9	(2.)
9. Ranska	79.8	(8.)	34.9	(5.)	26.1	(1.)	61.0	(1.)
10. Ruotsi	82.7	(7.)	46.1	(2.)	6.3	(9.)	52.4	(3.)
11. Saksa	76.0	(9.)	29.2	(8.)	5.7	(10.)	34.9	(12.)
12. Suomi	74.4	(11.)	25.1	(11.)	23.5	(2.)	48.6	(5.)
13. Sveitsi	71.0	(14.)	26.2	(10.)	5.1	(12.)	31.3	(13.)
14. Tanska	86.0	(6.)	32.8	(6.)	12.5	(6.)	45.3	(7.)
Keskimäärin	81.3 %		31.2 %		11.3 %		42.5 %	

Kuten aikaisemmin on jo todettu (s. 112), äänestysprosentti ei toisen maailmansodan aikana yleensä kohonnut kovin paljon, mutta oli sodan jälkeen kuitenkin keskimäärin yli 81. Tosin vaihtelu keskiarvon molemmin puolin oli melkoinen — noin kymmenen prosenttiyksikköä, mutta jakauma oli kuitenkin tasaisempi kuin ennen sotaa (ks. s. 109), koska alhaisen aktiviteetin omanneet valtiot, ennen muuta Italia ja Suomi, olivat kivunneet »normaalille» tasolle, Italia jopa huomattavasti ylikin.

Vasemmiston kannatus oli sodanjälkeisessä Länsi-Euroopassa varsin voimakasta. Noin 2/5 äänestäjistä antoi tukensa tälle ryhmittymälle. Ainoa poikkeus valtioiden joukossa oli Irlanti, jonka omalatuisiin puolueoloihin on viitattu jo aikaisemminkin. Tarkasteltaessa kahta vasemmistoryhmittymää erikseen voidaan todeta, että sosialistien sodan jälkeinen kannatus ei poikennut ratkaisevasti sotaa edeltävästä kannatuksesta, ellei nyt sitten Suomessa tapahtunutta voimakasta taantumista pidetä merkittävänä. Sen sijaan sodan seurauksena Länsi-Eurooppaan syntyi neljä voimakasta kommunistista puoluetta, nimittäin Ranskaan, Suomeen, Islantiin ja Italiaan. Sotaa ennen kommunistit olivat saaneet huomattavampaa kannatusta vain Ranskassa ja Saksassa. Tätä seikkaa voitaneen pitää merkittävimpänä muutoksena sotaa edeltäneeseen tilanteeseen verrattuna.

2. Äänestysaktiviteetin ja vasemmiston kannatuksen riippuvuus sotaa edeltäneestä tilanteesta

Edellisessä kappaleessa palattiin toistuvasti sotaa edeltäneeseen tilanteeseen. Seuraavassa on tarkoitus selvittää vielä tarkemmin, minkälainen on sotaa edeltäneen ja sodan jälkeisen tilanteen välinen riippuvuus.

Taulun 9 perusteella voidaan todeta, että sodan jälkeinen äänestysaktiviteetti korreloi positiivisesti sotaa edeltäneen äänestysaktiviteetin kanssa (+.54). Kertoimen arvo on melkein merkitsevä ($p < .05$). Myös kommunistien sotaa edeltäneen kannatuksen kanssa korrelaatio on melko korkea (+.35), mutta ei kuitenkaan tilastollisesti merkitsevä.

Sosialistien kannatuksen suhteen näyttää valtioiden järjestys säilyneen sodan yli melko samanlaisena (+.76). Riippuvuus on tilastollisesti merkitsevä ($p < .01$). Tilanne on samansuuntainen kommunistien kohdalla (+.47), mutta riippuvuus on jo melkoisesti alhaisempi, vain melkein merkitsevää tasoa ($p < .05$). Vasemmiston sisällä kommunistien sodan jälkeinen kannatus siis riippui sosialisteja vähemmän ennen sotaa saadusta kannatuksesta. Kokonaisuudessaan vasemmiston sodanjälkeinen kannatus riippui kuitenkin erittäin merkittävästi sotaa edeltäneestä kannatuksesta (+.86, $p < .001$).

Taulusta 9 voidaan myös nähdä, että äänestysaktiviteetin ja vasemmiston kannatuksen väliset suhteet säilyivät sodan aikana suunnilleen samanlaisina,

Taulu 9. Toista maailmansotaa edeltäneen äänestysaktiiviteetin ja vasemmiston kannatuksen sekä sodan jälkeisen äänestysaktiiviteetin ja vasemmiston kannatuksen väliset korrelaatiot (R_s) eräissä Länsi-Euroopan maissa.

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
(1) Äänestysprosentti ennen sotaa	1.00							
(2) Sosialistien kannatus ennen sotaa	-.03	1.00						
(3) Kommunistien kannatus ennen sotaa	+.38	-.11	1.00					
(4) Koko vasemmiston kannatus ennen sotaa	+.02	+.93	-.02	1.00				
(5) Äänestysprosentti sodan jälkeen	+.54	-.02	+.35	-.07	1.00			
(6) Sosialistien kannatus sodan jälkeen	+.10	+.76	-.08	+.77	+.03	1.00		
(7) Kommunistien kannatus sodan jälkeen	-.01	+.20	+.47	+.27	+.36	-.19	1.00	
(8) Koko vasemmiston kannatus sodan jälkeen	-.05	+.85	+.02	+.86	+.13	+.73	+.39	1.00

kuin mitä ne olivat olleet ennen sotaa. Ainoa poikkeus on siinä, että koska sodan jälkeen vasemmiston kannatus ei enää muodostunut niin voittopuolisesti sosialistien kannatuksesta kuin ennen sotaa, niin myös kommunistien kannatus korreloi positiivisesti (+.39) koko vasemmiston kannatuksen kanssa.

3. Toisen maailmansodan aikana tapahtuneiden muutosten pysyvyys sekä vasemmiston osallistuminen sodanjälkeisiin hallituksiin

Vaaleja on toki pidetty myöhemminkin kuin heti II maailmansodan jälkeen. Seuraavassa luodaan lyhyt katsaus vasemmistopuolueiden kannatuksen kehitykseen näissä vaaleissa sekä niiden osallistumiseen sodanjälkeisiin hallituskokoumuksiin.

Huomattavaa vasemmiston kannatuksen kohoamista on havaittavissa vain Saksassa. Englannissa, Itävallassa ja Islannissa vasemmiston kannatus on vuoroin noussut, vuoroin laskenut. Irlannissa, Italiassa, Norjassa, Ruotsissa, Suomessa, Sveitsissä ja Tanskassa vasemmisto on pystynyt säilyttämään sodan jälkeen saamansa ääniosuuden. Selvää taantumista on tapahtunut vain Belgiassa, Hollannissa ja Ranskassa.

Jos vasemmiston kahta ryhmittymää tarkastellaan erikseen, niin voidaan todeta, että suurimmat muutokset ovat koskeneet kommunistien kannatusta, joka on yleensä laskenut. Vain Islannissa, Italiassa ja Ranskassa kommu-

nistit ovat kyenneet pitämään sodanjälkeiset asemansa, ovatpa parantaneetkin niitä. Sen sijaan sosialistit ovat Ranskan sosialisteja lukuunottamatta selviytyneet kilvoittelussa kommunisteja paremmin. Erityisen voimakkaasti on edennyt Saksan sosialidemokraattinen puolue.

Lopuksi tarkastellaan vielä lyhyesti, pääsikä vasemmisto myös osallistumaan sodanjälkeisiin hallituksiin menestyksellisten vaalien jälkeen. Tämä käy selville seuraavasta nelikentästä:*

		SOSIALISTIEN OSALLISTUMINEN			
		Kyllä	Ei		
KOMMUNISTIEN OSALLISTUMINEN	Kyllä	Islanti Italia Itävalta Ranska Suomi 5	--- 0	5	
	Ei	Belgia Englanti Hollanti Norja Ruotsi Sveitsi Tanska 7	Irlanti Saksa 2	9	
		12	2	14	

* Tarkastelussa on otettu huomioon vuoteen 1950 mennessä muodostetut hallitukset.

Nelikentästä voidaan todeta, että vain Irlannissa ja Saksassa koko vasemmisto jäi sodan jälkeen kokoonpantujen hallitusten ulkopuolelle. Irlannissa vasemmiston kannatus on heikkoa ja Saksassa vasemmisto jäi oppositioon selvänä vähemmistönä. Kommunistit osallistuivat hallitusyhteistyöhön vain niissä valtioissa, joissa heidän kannatuksensa oli todella huomattavaa (Islanti, Italia, Ranska ja Suomi), sekä Saksan tavoin miehityksessä Itävallassa. Lisäksi on huomattava, että kommunistit eivät koskaan olleet yksin edustamassa vasemmistoa.

Kokonaisuudessaan voitaneen todeta, että vasemmiston menestys näkyi myös hallitusratkaisuisissa, mutta erityisesti kommunistien osalta on lisättävä, että he pääsivät hallitusvastuuseen vain harvoissa maissa, ja lisäksi heidän osallistumisaikansa jäi useimmiten hyvin lyhyeksi. Samoin on käynyt myöhemmissä kokeiluissa, joita Länsi-Euroopassa on toimeenpantu.

YHTEENVETO

Tässä artikkelissa on tarkasteltu toisen maailmansodan vaikutusta vasemmiston kannatukseen 14 Länsi-Euroopan valtiossa. Sotaa on toisin sanoen käytetty jonkinlaisena »supermuuttujana», joka ei ole juuri muita muuttujia rinnalleen sietänyt. Jo tämäkin pieni tutkimus on kuitenkin osoittanut, että hienojakoisemmalla erittelyllä ja »väliintulevien» muuttujien käytöllä voidaan päästä mielenkiintoisempiin ja mielekkäämmiin tulkittavissa oleviin tuloksiin.

Niinpä tässä tutkimuksessa kävi ilmi, että vasemmiston kannatus kohosi eniten niissä valtioissa, joiden voidaan katsoa olleen syyllisiä toiseen maailmansotaan, tai jotka joutuivat kokemaan sen kaikkein raskaaimmin. Kuitenkin muutokset olivat hyvin samansuuntaisia sekä voittajien että häviäjien puolella olleissa valtioissa, kun taas puolueettomissa maissa ei tapahtunut juuri minkäänlaisia muutoksia.

Yksityiskohtaisemmin tuloksia tarkasteltaessa voidaan todeta, että toisen maailmansodan aiheuttama fascismin ja kansallissosialismin lähes täydellinen tappio ei tiennyt Länsi-Euroopassa vasemmistolle mitään murskavoittoa, vaan vasemmiston kannatuksen nousu jäi keskimäärin selvästi alle 10:n prosenttiyksikön. Lisäksi melko pian sodan jälkeen useissa valtioissa vasemmiston kannatus palautui sotaa edeltäneelle tasolle.

Huomattavimmat tapahtuneet muutokset olivat Italian äänestysprosentin kohoaminen yli 25 prosenttiyksikköä sekä neljän kannatukseltaan merkittävän kommunistipuolueen syntyminen Länsi-Eurooppaan, tarkemmin sanoen Islantiin, Italiaan, Ranskaan ja Suomeen. Keskimäärin suurimman mullistuksen vasemmiston kannatuskenttä koki Suomessa ja Italiassa.

Vaikka syntyneiden voimakkaiden kommunistipuolueiden osallistuminen hallitukseen onkin jäänyt harvinaiseksi ja lyhytaikaiseksi, niin joka tapauksessa ne ovat värittäneet Länsi-Euroopan poliittista ilmettä koko toisen maailmansodan jälkeisen ajan.

LÄHDEVIITTEET

¹ von Bonsdorff, Göran, *Maailmanpolitiikka tekniikan aikakaudella*. Hämeenlinna 1964, s. 143.

² von Bonsdorff, mt. s. 153—161.

³ Stanley, Henig & Pinder, John (ed.), *European Political Parties*. London 1969, s. 112—116, 174 ja 181.

⁴ Esimerkiksi Suomessa naisten äänestysaktiiviteetti on ollut noin 2—10 prosenttiyksikköä alhaisempi kuin miesten. Ero on kyllä tasoittumaan päin. Vuoden 1939 vaaleissa ero oli 8.9 prosenttiyksikköä ja vuoden 1945 vaaleissa 4.8 prosenttiyksikköä. (Ks. viralliset vaalitulokset.)

⁵ Ks. Einaudi, Mario, *Political Change in France and Italy*. *American Political Science Review* 5/1946, s. 898—923, er. s. 918.